

Nr 311.

Av herr Pettersson i Dahl m. fl., *angående ändring av grunderna för lån från kraftledningslånefonden, m. m.*

Elkraftutredningen, vilken arbetat sedan 1943, har haft i uppdrag att undersöka möjligheterna att genom statens medverkan mera planmässigt än hittills främja landets och särskilt den svenska landsbygdens försörjning med elektrisk kraft. Enligt direktiven skulle utredningen klargöra, i vilka hänseenden missförhållanden råda beträffande produktion och distribution av elektrisk kraft samt vilka orsakerna till dessa missförhållanden kunna vara. Vid övervägandet av åtgärder skulle uppmärksammas, att dessa kunde avse antingen kraftförsörjningens förstatligande, i den mån detta skulle visa sig nödvändigt, eller andra åtgärder.

Elkraftutredningen har av sina undersökningar och utredningar successivt redovisat vissa resultat, men har ännu icke slutfört sitt uppdrag. Utredningen har funnit, att vissa åtgärder av mera begränsad och provisorisk natur snarast böra genomföras och framställning därom göras.

Kraftdistributionen på landsbygden har sedan gammalt omhänderhafts av ett mycket stort antal distributionsföretag av skiftande form och storlek. Det totala antalet landsbygdsvärdstugor utgjorde omkring år 1944 ca 3 400, av vilka ca 2 400 hade mindre än 200 förbrukare vardera. Ett betydande antal distributionsföretag voro mycket små till omfattningen. Sålunda funnos ca 700 distributionsföretag med endast 20 förbrukare vardera eller därunder.

De tariffer, som tillämpades, voro synnerligen skiftande till formen, och de kraftpriser, som konsumenterna hade att erlägga, varierade inom vida gränser. Sistnämnda omständighet sammanhängde med de växlande självkostnaderna för kraftdistributionen, beroende på olika befolkningstäthet inom företagens områden och företagens olika storlek, olika långt utvecklade utnyttjande av den elektriska kraften samt olika möjligheter och förutsättningar i övrigt att i tekniskt och ekonomiskt avseende ordna kraftdistributionen på ett tillfredsställande sätt.

En mycket stor del av landsbygdselektrifieringen hade kommit till stånd under och närmast efter det första världskriget med användande av delvis underhållig materiel. Visserligen skedde utbyte härav under den därpå följande tiden, men nätens underhåll var mångenstädes försummat. Ej heller voro distributionsnäten i allmänhet dimensionerade för att tillgodose någon väsentlig ökning i kraftbehoven. Dessa omständigheter medförde, att

driftsäkerheten vid landsbygdsdistributionen var relativt otillfredsställande. Orsakerna till dessa och andra föreliggande brister inom landsbygdsdistributionen voro att söka på olika håll. En orsak torde ha varit svårigheterna för framför allt de mindre distributionsföretagen att sköta distributionen med tillräcklig sakkunskap. De mindre distributionsföretagen på landsbygden ha endast i otillräcklig grad haft möjlighet att ordna med erforderlig montörshjälp för drift och underhåll samt löpande arbeten.

En allmän tendens synes föreligga, att storföretag övertaga lokala distributionsföretag. Skälen härtill kunna vara svårigheter av ekonomisk och annan art för ett mindre företag att ordna en tillfredsställande kraftdistribution, önskemål att avveckla förekommande kedjehandel o. s. v. I vissa fall ha även sammanslagningar inbördes av mindre distributionsföretag förekommit. Inom väsentliga områden kunna dock olägenheterna av distributionens splittring på ett stort antal, ofta mycket små företag sägas kvarstå.

Konsumtionen av elektrisk kraft ökar starkt på landsbygden genom installation av motorer, elspisar etc. Denna utveckling möjliggöres genom införande av lämpligare tariffer, och den är naturlig med tanke på den brist på arbetskraft, som blivit alltmera utpräglad speciellt på landsbygden och som krävt och fortfarande kräver en genomgripande rationalisering. Därvid är elkraften ett hjälpmedel, som måste komma till ökad användning. Man kan förutse, att fortfarande stora behov av ytterligare elkraft för landsbygdens del föreligga, som det är angeläget att tillgodose.

Denna utveckling kräver omläggningar och förstärkningar av distributionsnäten för tillgodoseende av de ökade kraftbehoven. Dylika upprustningar av näten ha emellertid uppenbarligen icke kunnat genomföras i tillräcklig omfattning, vartill kommer att underhållet ofta fortfarande är eftersatt. Resultatet har blivit begränsningar i möjligheterna att tillgodose kraftbehoven och otillfredsställande driftsäkerhet.

I de talrika fall, där underhållet blivit eftersatt eller där erforderliga nätförstärkningar icke gjorts, föreligga betydande investeringsbehov. Ett tillgodoseende av dessa innebär svårlösta finansieringsproblem, trots att distributionsföreningarnas ekonomi kan vara skenbart god. I verkligheten kan läget ofta vara prekärt, beroende på att medel för till och med de allra nödvändigaste upprustningsåtgärderna saknas och ej utan stora svårigheter kunna anskaffas vare sig genom lån eller på annat sätt.

Sedan tio år tillbaka har statsbidrag utgått från anslaget till befrämjande av landsbygdens elektrifiering, men dessa bidrag avses i princip endast för nyelektrifiering. För att detta anslag skall kunna tagas i anspråk även för bidrag till upprustning av befintliga nät, vilket i nuvarande läge anses angeläget, ävensom för rationaliseringsverksamhetens bedrivande erfordras delvis ändrade bestämmelser för anslagets användning. Statsbidrag till kostnaderna för en upprustning av distributionsnät, vilken förutsättes vara på-

kallad i det allmännas intresse, synes böra utgå om och i den mån en distribution av elektrisk kraft till rimligt pris ej kan förväntas bli självbärande inom sådan tid att upprustningen kan i full utsträckning finansieras på annat sätt.

Elkraftutredningen har nu föreslagit att statliga åtgärder snarast möjligt vidtagas i syfte att — under en övergångsperiod på kanske tre år, som kan uppstå i avvaktan på det resultat, vartill utredningens förslag slutligen kan leda — underlätta en upprustning av distributionsnäten på landsbygden där så erfordras och samtidigt organisatoriskt samordna de alltför små detaljdistributionsföretagen till ekonomiskt bärkraftiga och jämväl i övrigt lämpliga enheter. De åtgärder, som i första hand komma i fråga, äro att staten ställer medel till förfogande såsom bidrag eller lån på förmånliga villkor till upprustningskostnaderna.

För att underlätta företagens möjligheter att finansiera en upprustning av distributionsnäten ha föreslagits statsbidrag och statslån på förmånliga villkor. Båda dessa stödformer tillämpas redan nu, dock i begränsad utsträckning.

Statslån för bestridande av kostnader för kraftledningsnät kan för närvarande erhållas ur kraftledningslånefonden. Villkoren äro emellertid icke så gynnsamma, att möjligheterna att erhålla statslån utnyttjas i nämnvärd omfattning. Den 30 juni 1950 uppgingo de utestående lånen från kraftledningslånefonden till sammanlagt 3 213 000 kronor och de för ytterligare utlåning disponibla kapitaltillgångarna till 3 272 000.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte för sin del besluta, att ovan förordade ändringar skola vidtagas av bestämmelserna för lån från kraftledningslånefonden, och av grunderna för beviljande av statsbidrag till elektrifieringen på landsbygden samt hos Kungl. Maj:t anhålla om den ändring av instruktionen för elektrifieringsberedningen, som härav påkallas.

Stockholm den 25 januari 1952.

Anders Pettersson,

Dahl.

Harald Andersson

i Dunker.

J. H. Johansson

i Norrfors.

Abel Andersson

i Löbbo.